

Загорка Т. Марков³⁰

Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Кикинди

ОРГАНИЗАЦИЈА И КВАЛИТЕТ ОНЛАЈН НАСТАВЕ У ВРЕМЕ ПАНДЕМИЈЕ КОРОНА ВИРУСОМ ЗА НАСТАВНЕ ПРЕДМЕТЕ ИЗ ОБЛАСТИ СПЕЦИЈАЛНЕ ЕДУКАЦИЈЕ И РЕХАБИЛИТАЦИЈЕ

Сажетак: *Онлајн настава подстиче све актере да активно учествују у њој. Образовни процес зависи од лидерства наставника, друштвене интеракције и когнитивног ангажовања свих учесника овог процеса. Само активност учесника, размена информација, конвергентна и дивергентна решења до којих се долази кооперативним учењем у малим групама само су неке од могућности онлајн наставе. Основни циљ истраживања је утврђивање присуства разлика у мишљењима студената основних и мастер струковних студија о квалитету и организацији онлајн наставе за наставне предмете специјалног образовања и рехабилитацијске групе предмета. Узорак чини 34 студената основних и 28 студената мастер струковних студија Високе школе струковних студија за образовање васпитача у Кикинди. Упитник је креиран на основу постојећег инструмента (Arbaugh et al., 2008), заснованог на теоријској анализи Colmodela (Garrison et al., 2000). Тестиране разлике у анализираним варијаблама између студената мастер и основних студија показале су да не постоје статистички значајне разлике у мишљењима о квалитету и организацији онлајн наставе код све три варијабле. Ниске вредности Хи-квадрат теста и присутних средњих рангова су мале и статистички незначајне. Социјални аспект ($p=0,572$), когнитивни аспект ($p=0,821$) и аспект наставног присуства ($p=0,228$). Закључујемо да би у будућности онлајн настава могла да буде компатибилана са традиционалном наставом.*

Кључне речи: *онлајн настава, високо образовање, студенти, наставници.*

УВОД

Епидемиолошка ситуација изазвана корона вирусом је протекле две године изискивала висок ниво прилагодљивости како би онлајн настава и релативно честе промене у организацији наставе задржале своју суштинску и функционалну форму (Blatešić, Stanić i Šakan, 2021:74).

Током ванредне ситуације настале због пандемије корона вирусом у Србији је на високошколским установама настава била организована на даљину. Потом су у зависности од одлука високошколских установа организоване непосредна и онлајн настава све до летњег семестра 2021/22. године.

³⁰zagorka.markov@gmail.com

Уколико после две године направимо пресек како на основу досадашњих истраживања која се баве квалитетом и организацијом онлајн наставе у време пандемије корона вирусом и сопствене праксе, може се закључити да смо се релативно брзо прилагодили новој ситуацији. Мотивисаност студената је током пандемије корона вирусом била на високом нивоу и доприносила је новој дигиталној артикулацији коју су студенти усмерили ка сопственом раду, а што је допрнело њиховом језичком културном и професионалном развоју (Tanasijević i Janković, 2021).

Увођењем инклузивног образовања и васпитања у предшколским установама, основним и средњим школама јавила се потреба за увођењем наставних предмета из области специјалне едукације и рехабилитације на високошколским установама на којима се школују будући васпитачи, учитељи и наставници. Ово произилази из потребе да васпитачи и други просветни радници стекну стручне компетенције за реализацију васпитно-образовног рада са децом са сметњама у развоју, за израду педагошких профила, индивидуалних образовних планова, за сарадњу са родитељима, тимски рад и др. (Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање, 2018). У исто време делокруг рада васпитача и дефектолога се преплићу и они кроз међусобно информисање и сарадњу раде за добробит деце са сметњама у развоју, а са циљем да им се омогући квалитетно образовање и да она буду што функционалнија у свакодневном животу и заједници (Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету, ученику и одраслом, 2018). Поставља се питање да ли ће студенти – будући васпитачи који због објективних разлога нису у потпуности могли да остваре методичку праксу бити у извесној мери ускраћени за знања и искуства о реализацији васпитнообразовног рада са децом са сметњама у развоју. Заправо да ли ће у будућности као стучњаци моћи да надокнаде оно што онлајн настава због концепције на којој је заснована није могла у потпуности да оствари исходе учења у наставним областима методика и инклузивног васпитања и образовања.

Будућа истраживања и пракса ће показати на који начин се онлајн настава и прилагођавање новонасталој ситуацији због пандемије изазване корона вирусом одразила на стручност оних студената који су били обухваћени онлајн наставом. Посебно оних струка које су као што је на пример васпитачка професија захтевала непосредни контакт и васпитнообразовни рад студената са децом предшколског узраста у предшколским установама током методичке праксе

НАСТАВА НА ДАЉИНУ

Традиционална настава обухвата три кључна фактора: наставне садржаје, ученик/студент и наставник. Ови фактори чине дидактички троугао (Potkonjak i Šimleša). Захтеви савремене наставе независно од

тога да ли је настава организована непосредно или онлајн у високом образовању захтевају учешће студената у наставном процесу уз његово обогаћивање и осмишљавање садржаја. Студенти више нису пасивни слушаоци, већ су значајан и равноправан фактор интерактивне наставе (Марков, 2021).

Електронско учење је технолошки посредовано учење помоћу рачунара, на даљину или у учионици (учење потпомогнуто рачунаром (Algahtani, 2011; према: Stanisavljević, et al., 2021).

Е-учење представља примену информационо комуникационих технологија у различитим процесима образовања. Може се користити и као допуна традиционалној/ непосредној настави или у комбинацији са њом (Arkorful & Abaidoo, 2015, према: Stanisavljević i sar., 2021).

Онлајн настава у зависности од врсте комуникације између наставника и студената може бити асинхрона и синхрона. Синхронно учење се одвија у реалном времену преко разних платформи као што су Moodle, Google Meet и Zoom (Dimitrijević, 2021; Đorđić, Cvijetić & Damjanović, 2021). Резултати једног истраживања показују да асинхрона настава не пружа довољно могућности да се остваре три кључна фактора онлајн наставе који се односе на организацију наставе, социјалну и комуникативну интеракцију и когнитивну ефикасност студената (Марков, 2021).

Током пандемије коришћени су ресурси и потенцијали мобилног учења. Неки аутори су говорили о предностима мобилног учења још знатно раније пре избијања пандемије изазване корона вирусом. Они сматрају да би овај вид учења требао бити подигнут на виши ниво уколико се оствари неколико кључних фактора који се односе: на подизање компетенција наставника и сарадника, системску интеграцију мобилног учења, подршку од стране институција, промовисање концепта мобилног учења као и повећањем улагања у одржив напредак у погледу квалитета и праведности образовања (Ristić i Mandić, 2018).

Теоријски модел који је задобио велику пажњу у науци је тзв. модел Истраживачке заједнице (*Community of Inquiry - CoI*) или CoI модел онлајн наставе. Осмислили су га аутори Гарисон, Андерсон и Арчер (Garrison, Anderson & Archer 2000). Три кључна елемента квалитета онлине наставе су едукативни аспект, социјални аспект и когнитивни аспект (Garrison, Anderson & Archer, 2000; Garrison, 2009). У овом моделу онлајн наставе идентификују се следећи важни фактори: едукативни аспект/ наставно вођство; социјални аспект/ друштвена интеракција и когнитивни аспект/ когнитивно ангажовање свих учесника који су у двоструком дискурсу у овом савременом приступу учења. Учесници заједничким напорима остварују циљеве укључујући сва три наведена кључна фактора као императив којим се остварује успешна настава на даљину. Наставном присутношћу усмеравају се социјални и когнитивни процеси који утичу на циљеве исхода учења. Когнитивна присутност даје одговор у којој мери су студенти способни да траже различита решења, да размишљају

или да учествују у наставном дискурсу. Узајамна веза и имплицирање ових чинилаца, њихово произилажење један из другог су основа онлине наставе (Марков, 2021). Наставно вођство подразумева широк дијапазон процеса, активности, иницијативе, подстицања, педагошког дискурса и низ интервенција коју наставници примењују јер им то омогућује обogaћивање интеракције и комуникације са студентима у онлајн контексту. Наставним вођством се учесници подстичу да износе своје идеје, да их конкретизују кроз креативна решења, а што доприноси постизању бољих исхода учења и могућностима свих учесника да у процесу учења у зависности од сопственог ангажовања у онлајн настави досегну до лидерских позиција. Наставник треба да структурира садржај учења и да на почетку формулише јасна правила и циљеве који су у директној вези са постављеним исходима наставе. Улога наставника је вишеслојна и мултидимензионална. Наставник као лидер дизајнира наставу, подстиче учеснике на рад како би онима који се истичу интересовањем, способностима, идејама у учењу и др., а који у зависности од врсте задатака дивергентно и конвергентно размишљају и у том правцу дају квалитетна решења, пружио могућност лидерства. Током учења се преплићу делокрузи едукативног, социјалног и когнитивног аспекта онлајн наставе који се међусобно допуњују чинећи јединствену целину. Веома је важно да наставник у онлајн контексту подстакне социјалну интеракцију и комуникацију међу учесницима, који ће својим интелектуалним капацитетима и когнитивним ангажовањем често пружити квалитетније исходе учења од очекиваних (Арсенијевић, 2021; Марков, 2021). Учесници треба да осете да су социјално и емотивно повезани и да успешност сваког учесника представља напредак за целу групу па у том смислу треба побољшавати квалитет групног рада. Односно код учесника треба разијати осећање да су важан део тима и да је њихово максимално ангажовање значајно за квалитет онлајн наставе. Учење је обликовано контекстом да се ум појединца формира се кроз социјалне односе и процесе (Bandura, 2001: према, Арсенијевић 2021), а што доприноси јачању комуникативних компетенција.

Истраживања су показала да се социјални аспект може и да треба да се успостави у заједницама онлине учења (Swan, Garrison & Richardson, 2009, према: Арсенијевић, 2021). Овај аспект се дефинише као способност учесника да развијају комуникативне компетенције кроз које богате међусобне односе. Ово се одражава и на јачање не само друштвених већ и емотивних односа учесника који ће употребити све своје когнитивне потенцијале како би у контексту квалитетне онлајн наставе остарили постављене циљеве који су дефинисани као циљевима тако и садржајима наставног процеса који функционише кроз тријаду наставног, социјалног и когнитивног аспекта (Garrison, 2009). Когнитивни аспект је процес интеракције студента са садржајем учења, односно то је простор у којем су учесници способни да комуницирају, да износе своје идеје и интересовања, да истражују, да постављају проблем, да га решавају

развијајући рефлексију и рефлексивну праксу (Garrison, Anderson, & Archer, 2003). Организатор и иницијатор ових аспекта је наставник – лидер, али ван сваке сумње успешност онлајн наставе зависи од друштвене интеракције свих учесника који у позитивној и повољној атмосфери помажу једни другима кроз проактивност, дијалог и рефлексију. Когнитивни аспект указује на напредовање у учењу учесника. Овим аспектом се утврђује на који начин учесници приступају проблему, на који начин воде комуникацију и интеракцију са свим учесницима наставног процеса укључујући и наставника и које стратегије примењују како би решили задатке пружајући једну нову креативну димензију као могуће решење. Према аутору Џону Дјуију (Dewey, 1933, према: Арасенијевић, 2021) когнитивни аспект се у онлајн настави дешава кроз имагинацију и рефлексију која води ка истраживању и конкретизацији стечених знања у пракси и истраживањима. Сви учесници који су у социјалној интеракцији и когнитивном ангажовању уз вођство наставника имају значајне добробити у двоструком дискурсу у овом савременом моделу учења.

МЕТОД

Предмет овог истраживања су мишљења студената о квалитету и организацији онлајн наставе у околностима пандемије корона вирусом према моделу истраживачке заједнице (Community of Inquiry – CoI) односно CoI моделу онлајн наставе (Garrison, Anderson & Archer 2000), кроз анализу њене три димензије: наставно вођство (едукативни аспект), социјална интеракција и комуникација (друштвени аспект) и когнитивно ангажовање (когнитивни аспект).

Циљ истраживања је да се утврди мишљење студената о квалитету и организацији онлајн настави за наставне предмете из области специјалне едукације и рехабилитације током пандемије корона вирусом у зависности од нивоа студија којим су испитаници обухваћени (основне струковне студије и мастер струковне студије).

Узорак и процедура. Узорак истраживања су чинила 62 студента Високе школе струковних студија за образовање васпитача у Кикинди. Број испитаника на основним струковним студијама је био 34 студената, док је на мастер струковним студијама узорком било обухваћено 28 студената. Од укупног броја испитаника 58 су женског пола, а њих четворо су мушког пола. Испитаници су имали искуство учесника на Школи како асинхроне тако и синхроне наставе у трајању од око једне године.

Анкетирање је било анонимно и затвореног типа, обављено у ВШССОВ у Кикинди, Истраживање је обављено у зимском семестру школске 2021/22. године уз претходно добијање сагласности управе Школе.

Инструмент. За испитивање мишљења студената о квалитету и организацији онлајн наставе коришћен је инструмент (Arbaugh et al., 2008) који операционализује CoI модел онлајн наставе - Community of

Inquiry - CoI (Garrison, Anderson and Archer, 2000). Инструмент је у Србији примењен у сличним истраживањима (Арсенијевић, 2021; Васиљевић Продановић и Марков; Марков, 2021).

У главној фази истраживања, студенти су, у складу са упутствима аутора инструмента, процењивали квалитет и организацију онлајн наставе избором за сваку ставку један од понуђених одговора на скали учесталости Ликертовог типа: никад-1, ретко-2, често-3, увек-4.

Кронбаховим алфа коефицијентом испитана је поузданост скала и показано је да све скале у нашем истраживању имају високу поузданост, за цео инструмент $\alpha=0,88$; док је за супскалу Наставно вођство (НВ) $\alpha=0,89$; супскалу Социјална интеракција и комуникација (СИ) $\alpha= 0,88$; и супскалу Когнитивно ангажовање (КА) $\alpha=0,92$. Установили смо високе ајтем-тотал корелације код 11 тврдњи. Код 7 тврдњи смо утврдили осредње ајтем-тотал корелације.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА СА ДИСКУСИЈОМ

У овом поглављу су након обраде података приказани резултати спроведеног истраживања.

Табела 1. *Дескриптивни показатељи – на супскали Наставно вођство (Едукативни аспект)*

Тврдње	N	Min	Max	AS	SD
Синхроно учење омогућује интерактивну наставу	62	1	4	3,01	,599
Од способности лидерства наставника зависи успех онлајн наставе	62	1	4	3,21	,674
Наставници подстичу кооперативни рад и омогућују студентима да развијају лидерске способности	62	1	4	3,28	,681
Наставници су благовремено пружали информације важне за онлајн наставу охрабрујући студенте да заврше задатке	62	1	4	3,44	,654
Наставници подстичу студенте да представљају наставне садржаје који би теме учинили занимљивијим учесницима	62	1	4	3,29	,801
Наставници у кратком року одговарају на мејлове/ обавештавају о броју стечених предиспитних поена и др.	62	1	4	3,41	,738
Наставно лидерство је допринело квалитету и организацији асинхроне и синхроне наставе уз доследно поштовање правила свих учесника	62	1	4	3,52	,831

Легенда: N – број испитаника; Min – минимална вредност; Max – максимална вредност ; AS – аритметичка средина; SD – стандардна девијација.

Добијени резултати (Табела 1) показују да су према мишљењима анкетираних студентима квалитет и организација у аспекту Наставно вођство на задовољавајућем нивоу. Да су се наставници добри лидери и

поред тога што нису били обучени за онлајн наставу. Наставници су квалитетно организовали и реализовали наставни процес у онлајн простору.

Табела 2. *Дескриптивни показатељи – збирни подаци на супскали Социјална интеракција и комуникација*

Тврдње	N	Min	Max	AS	SD
Излагања и дискусије студената су изазивала пажњу и интересовање свих учесника	62	1	4	3,31	,681
Учествовала/-о сам у тимском раду при изради задатака и другим активностима	62	1	4	3,47	,668
Синхрона настава подстиче социјалне контакте и комуникацију код највећег процента учесника	62	1	4	3,44	,632
Синхрона настава и поред свих препрека омогућава тимски рад и могућност подршке међу студентима	62	1	4	3,31	,681
Синхрона настава подстиче социјализацију и комуникацију студената и ван предавања	62	1	4	3,28	,844
Социјална интеракција и комуникација међу студентима се позитивно одражава на едукативни и когнитивни аспект	62	1	4	2,64	,544

Легенда: N – број испитаника; Min – минимална вредност; Max – максимална вредност; AS – аритметичка средина; SD – стандардна девијација.

Добијени резултати (Табела 2) доводе до закључка да су анкетирани студенти позитивно проценили могућност да се синхроним наставом подстакне социјална интеракција и комуникација међу студентима која се продубљивала и ван наставе. Организација и квалитет онлајн наставе се према мишљењима студената позитивно одражавају и на учење, социјалну интеракцију и др. доприносећи преплитању и међусобном дискурсу и утицају свих фактора на образовање студената.

Табела 3. *Дескриптивни показатељи – збирни подаци на супскали Когнитивно ангажовање*

Тврдње	N	Min	Max	AS	SD
Студенти су били равноправни учесници наставног процеса	62	1	4	3,27	,701
Укључивала/-о сам се у дискусију током онлине предавања (презентовање задатака, дискусија и сл.)	62	1	4	3,44	,694
Синхрона настава подстиче мотивисаност, самоактивност, учење и др.	62	1	4	3,41	,679
Равноправан сам саговорник наставнику, он поштује моје мишљење и идеје, бодри ме и др.	62	1	4	3,23	,688
Са задовољством присуствујем/-о синхроној настави, јер могу /-о да чујем идеје других учесника и да пласирам своје	62	1	4	3,61	,628
Испољила/-о сам креативност приликом реализације задатака и наставног процеса	62	1	4	3,38	,678

Легенда: N – број испитаника; Min – минимална вредност; Max – максимална вредност; AS – аритметичка средина; SD – стандардна девијација.

Према мишљењима студената синхрона онлајн настава подстиче учеснике на когнитивно ангажовање које се огледа поред осталог и у креативном стваралаштву приликом израде задатака.

Добијени резултати су у складу са CoI моделу онлајн наставе по којем се синхронизацијом, преплитањем и компатибилношћу наставног, социјалног и когнитивног аспекта може организовати и реализовати квалитетна настава.

Анализа резултата у зависности од врсте студија – основне и мастер струковне студије

У Табели 4 приказани су резултати тестирања разлике у анализираним варијаблама основних струковних и мастер стурковних студија.

Табела 4. Резултати тестирања разлике у анализираним варијаблама студената основних и мастер студија

Варијабле	Врста студија	N	Mean Rank	Chi-Square	Sig.
Збир Наставно вођство	Основне студије	32	30,43	,193	,228
	Мастер студије	28	28,50		
Збир Когнитивно ангаж.	Основне студије	32	29,98	,053	,821
	Мастер студије	28	28,98		
Збир Социјална интер.	Основне студије	32	32,22	1,636	,572
	Мастер студије	28	26,59		

Легенда: N – број испитаника; Mean Rank – AC ранга; Sig – стат. значајност

Резултати истраживања показују да студенти у просеку имају позитивно мишљење о организацији и квалитету онлајн наставе када се говори о испитаним димензијама, што значи да позитивно оцењују организовање и извођење наставних садржаја, социјалну повезаност са осталим учесницима у наставном окружењу, као и когнитивну укљученост у наставне процесе, а на шта позитивно утиче наставно вођство и могућност да се сваки учесник у зависности од својих потенцијала нађе у улози лидера. Претпостављамо да студенти мастер струковних студија који имају радног искуства у струци или су основне студије завршили путем непосредне наставе, вежби и праксе сматрају да онлајн настава може да замени традиционалну наставу. Док студенти основних струковних студија због тога што немају искуства у реализацији праксе у вртићима не могу да сагледају евентуалне пропусте онлајн наставе. С обзиром да смо испитивали мишљења студената различитих нивоа студија о организацији и квалитету онлајн наставе онда можемо бити задовољни налазима истраживања. Наведено је у складу са резултатима добијеним у сличном истраживању (Vasiljević Prodanović i Markov, 2021).

ЗАКЉУЧАК

Закључујемо да постоји потреба за додатним обукама које би наставницима пружиле компетенције за организовање онлајн наставе. Пандемија корона вирусом је овај процес само убрзала и довела нас је до тога да се готово „преко ноћи“ прилагодимо када је у питању учење. Онлајн настава има много предности посебно уколико се максимално испоштују сви фактори који је чине: едукативни аспект, социјални аспект и когнитивни аспект.

Претпостављамо да ће се у будућности поред непосредне наставе користити и онлајн настава када год то могућности буду дозвољавале. Када је конкретно у питању организовање васпитнообразовног рада у вртићу са децом са сметњама у развоју и децом типичног развоја онда је непосредна настава неопходна.

Да би студент – будући васпитач подстицао развој деце предшколског узраста, њихове социо-емоционалне компетенције, саосећајност, просоцијалне активности и др. неопходан је да са децом буде у васпитнообразовној групи. Дакле, присуство деце, студената, васпитача и наставника без физичке дистанце уз испољавање позитивних емоција у контексту вртића кључни су фактори који детерминишу будућу струку студената.

ЛИТЕРАТУРА

- Arbaugh, J. Ben., Cleveland-Innes, Martha., Diaz, Sebastian, Garrison, Randy D., Ice, Philip., Richardson, Jennifer. C., & Swan, Karen. P. (2008). Developing a community of inquiry instrument: Testing a measure of the Community of Inquiry framework using a multi-institutional sample. *Internet And Higher Education*, 11 (3-4), 133-136
- Arsenijević, Jasmina (2021). Kvalitet online nastave visokog obrazovanja u vreme pandemije Covid-19. U J. Arsenijević i LJ. Krneta (Ur.), *Istraživanje kvaliteta i efikasnosti online nastave u visokom obrazovanju u vreme pandemije Covid – 19* (str.49-66). Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Kikindi, (2021): (str.49-66).
- Blatešić, Aleksandra R., Tamara B. Stanić, and Dušana D. Šakan. "Motivacija za učenje italijanskog jezika tokom onlajn-nastave." *Inovacije u nastavi - časopis za savremenu nastavu* 34, no. 4 (2021): 64-80.
<https://doi.org/10.5937/inovacije2104064B>.
- Vasiljević-Prodanović, Danica i Markov, Zagorka. Opažanja studenata o iskustvu onlajn nastave tokom pandemije Covid-19. U: N. Buha i M. Kovačević (ur.), Zbornika radova „Specijalna edukacija i rehabilitacija u uslovima pandemije COVID-19“. Beograd: Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, (2021): str.11-17).

- Garrison, D.Randy, Anderson, Teery. & Archer, Walter. Critical inquiry in a text-based environment: Computer conferencing in higher education. *The Internet and Higher Education*, (2000): 2, 87–105.
- Garrison, D. Randy & Archer, Walter: A Community of Inquiry Framework for Online Learning. In: M. Moore (Ed.), *Handbook of distance education*. (2003): New York: Erlbaum.
- Garrison, D. Randy . Communities of inquiry in online learning: Social, teaching and cognitive presence. In C. Howard et al. (Eds.), *Encyclopedia of distance and online learning* (2009): (2nd ed., pp. 352-355). Hershey, PA: IGI Global.
- Dimitrijević, Milica (2021). *Teorijska razmatranja elektronskog učenja u savremenom obrazovanju. Godišnjak za pedagogiju*, VI no, 1 (2020): 49–62. DOI: <https://doi.org/10.46630/gped.1.2021.4>
- Đorđić, Dejan M., Marija M. Cvijetić, and Rade D. Damjanović. Iskustva učitelja i nastavnika tokom realizacije nastave na daljinu usled pandemije virusa korona (COVID-19). *Inovacije u nastavi - časopis za savremenu nastavu* 34, no. 2 (2021): 86-103. <https://doi.org/10.5937/inovacije2102086D>.
- Markov, Zagorka. Online nastava iz ugla studenata u vreme pandemije Covid-19 – pilot istraživanje. U: J. Arsenijević i Lj. Krneta (ur.), *Kvalitet i efektivnost online nastave u visokom obrazovanju u vreme pandemije Covid-19* (str. 25-43). Kikinda: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, (2021) : (str. 25-43).
- Potkonjak, Nikola i Šimleša, Petar (ur.) (1989). *Pedagoška enciklopedija I i II*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање. "Службени гласник РС", бр. 74/18. <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2018/74/4/reg>
- Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету, ученику и одраслом. „ Сл. гласник РС“, бр. 80/2018. <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2018/80/4/reg>
- Ristić, Miroslava R., i Danimir P. Mandić. "Spremnost obrazovnog sistema za mobilno učenje." *Sociološki pregled* 52, no. 3 (2018), 1044-71. <https://doi.org/10.5937/socpreg52-18707>.
- Stanisavljević, Jelena, Kristina Savić, Jovana Karadžić-Stojanović, Miljana Zaharić, i Ivan Stojšić. Mišljenje učenika o primeni elektronskog učenja u nastavi biologije u gimnaziji. *Nastava i vaspitanje* 70, no. 3 (2021): 333-49. <https://doi.org/10.5937/nasvas2103333S>.
- Tanasijević, Milena J., and Nataša Z. Janković. Nova virtuelna stvarnost - percepcije i iskustvo nastavnika i studenata u vezi sa onlajn-nastavom i učenjem engleskog jezika. *Inovacije u nastavi - časopis za savremenu nastavu* 34, no. 4 (2021): 167-86. <https://doi.org/10.5937/inovacije2104167T>.

ORGANIZATION AND QUALITY OF ONLINE TEACHING DURING THE CORONA VIRUS PANDEMIC FOR SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION SUBJECTS

Abstract: *Online teaching encourages all actors to actively participate in it. The educational process depends on the leadership of teachers, social interaction and cognitive engagement of all participants in this process. Participant self-activity, information exchange, convergent and divergent solutions reached through cooperative learning in small groups are just some of the possibilities of online teaching. The main goal of the research is to determine the presence of differences in the opinions of undergraduate and master vocational students on the quality and organization of online teaching for special education and rehabilitation group subjects. The sample consists of 34 undergraduate and 28 master students from Kikinda. The questionnaire was created based on the existing instrument (Arbaugh et al., 2008), based on the theoretical analysis of the CoI model (Garrison et al., 2000). Tested differences in the analyzed variables between master's and undergraduate students showed that statistically significant differences in opinions about the quality and organization of online teaching in all three variables. The low values of the Chi-square test and the present middle ranks are small and statistically insignificant. Social aspect ($p = 0.572$), cognitive aspect ($p = 0.821$) and teaching presence aspect ($p = 0.228$). We conclude that in the future online teaching could be compatible with traditional teaching.*

Key words: *online teaching, higher education, students, teachers.*